
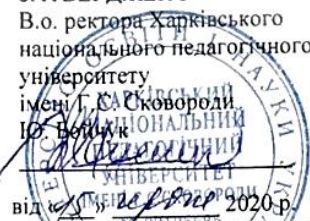


|   |   |  |   |
|---|---|--|---|
| <p>УХВАЛЕНО<br/>вченою радою<br/>Харківського національного<br/>педагогічного університету<br/>імені Г.С. Сковороди<br/>протокол № 3<br/>від «12» червня, 2020 року</p> |  | <p>Система управління якістю<br/>ХНПУ імені Г.С. Сковороди</p> <p><b>ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ<br/>ДИСЦИПЛІНИ</b></p> <p><b>Фінанси підприємств. Податкова<br/>система й оподаткування</b></p> | <p>ЗАТВЕРДЖЕНО</p> <p>В.о. ректора Харківського<br/>національного педагогічного<br/>університету<br/>імені Г.С. Сковороди<br/>Ю. Боднарк</p>  <p>від «12» червня 2020 р.</p> |
|---|---|--|---|

## НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

### ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ. ПОДАТКОВА СИСТЕМА Й ОПОДАТКУВАННЯ

*(назва навчальної дисципліни)*

рівня вищої освіти Першого (бакалаврського)  
*(назва рівня вищої освіти)*

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки  
*(шифр і назва галузі знань)*

спеціальності 051 Економіка  
*(код і назва спеціальності)*

освітня програма Економіка, управління та право  
*(шифр і назва)*

Шифр за навчальним планом ЦДВВС-1.42

Розробники програми: *І. Осьмірко* кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С. Сковороди

---

Рецензенти: *О. Зеленько* кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії ХНПУ імені Г.С. Сковороди

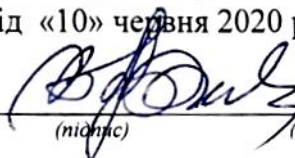
---

*Т. Жадан* кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу і обліку НТУ «ХП»

---

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету протокол № 10 від «10» червня 2020 року

Голова ради \_\_\_\_\_



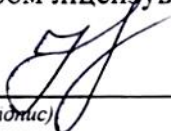
( В.О. Процевський )

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено центром ліцензування, акредитації і контролю якості освіти

Директор \_\_\_\_\_



(І. Єсьман)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

## 1. Пояснювальна записка

Програма вибіркової навчальної дисципліни *Фінанси підприємств. Податкова система й оподаткування* складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 051 Економіка*.

### **Мета та завдання навчальної дисципліни**

Метою викладання навчальної дисципліни «Фінанси підприємств. Податкова система й оподаткування» є формування системи базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, фінансового забезпечення, організації фінансової діяльності підприємств; набуття практичних навичок щодо фінансових відносин, пов'язаних з примусовим відчуженням і перерозподілом частини вартості валового внутрішнього продукту з метою формування загальнодержавного фонду грошових ресурсів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінанси підприємств. Податкова система й оподаткування» є оволодіння сучасними фінансовими технологіями та інструментами, здатності до опрацювання та прийняття відповідних рішень з питань розробки та реалізації довгострокової та поточної фінансової політики підприємства, у тому числі моніторингу поточного фінансового стану підприємства, діагностики фінансування підприємств, ефективності управління оборотним капіталом, визначення фінансових результатів підприємства та їх розподілу; засвоєння теоретичних та організаційних основ податкової системи та податкової політики, методики розрахунків, порядку сплати прямих і непрямих податків юридичними та фізичними особами, складання податкової звітності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

**ІК** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

**ЗК 1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; на усіх стадіях управління фінансовим потенціалом підприємств.

**ЗК 8.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність опановувати та усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку, фінансування та оподаткування суб'єктів господарювання.

**ФК 2.** Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

**ФК 7.** Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

**ФК 8.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; в діяльності фінансів та оподаткування підприємств.

**ФК 10.** Здатність використовувати сучасні джерела економічної, фінансової, податкової, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів

**Передумови вивчення дисципліни:** знання та вміння із дисциплін «Економічна теорія», «Регіональна економіка», «Статистика», «Економіка підприємства», «Аналіз господарської діяльності підприємств», «Фінанси», «Бухгалтерський облік».

### **Результати навчання за дисципліною**

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання**:

**ПРН 2.** Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем.

**ПРН 3.** Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

**ПРН 4.** Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

**ПРН 5.** Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

**ПРН 6.** Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

**ПРН 7.** Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

**ПРН 9.** Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

**ПРН 10.** Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

**ПРН 11.** Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

**ПРН 12.** Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

**ПРН 13.** Вміти працювати як самостійно, так і в команді.

**ПРН 14.** Виконувати дослідження за встановленим замовленням. Розуміти та планувати можливості особистого професійного розвитку.

**ПРН 15.** Розуміти та самостійно формувати зміст, структуру і висновки наукових та аналітичних текстів з економіки.

**ПРН 16.** Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах.

**ПРН 17.** Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

**ПРН 19.** Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

**ПРН 20.** Набути навички самостійної роботи, виявляти ініціативу та підприємливість, бути критичним і самокритичним. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних мотивів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та міжкультурних відмінностей людей.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 годин.

## **2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами**

### **Модуль 1. Фінанси підприємств**

#### *Тема 1.1 Сутність і основи організації фінансів підприємств*

Поняття, суть і місце фінансів підприємств у фінансовій системі. Функції фінансів підприємств як внутрішня властивість, форма вияву їхньої сутності. Поняття грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств. Економічні методи та способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів: власні, позичені й залучені. Основні принципи організації фінансів підприємств за ринкових умов. Сутність фінансової діяльності підприємств. Сутність фінансового механізму підприємств, його складові (фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення). Сутність фінансових ресурсів підприємств. Сутність, джерела утворення та напрямки використання грошових фондів підприємств (зарєстрований, додатковий, резервний капітал, фонд нагромадження, фонд споживання, валютний, дивідендний фонди, фонд виплати заробітної плати,

амортизаційний фонд). Способи мобілізації фінансових ресурсів на фінансовому ринку. Фінансові зобов'язання підприємств (зовнішні та внутрішні).

#### *Тема 1.2 Організація грошових розрахунків. Грошовий оборот*

Суть і значення грошових розрахунків в організації господарської діяльності підприємства. Види грошових розрахунків. Порядок ведення касових операцій. Порядок відкриття рахунків в національній та іноземній валютах. Види грошових рахунків підприємства. Порядок використання коштів з поточних рахунків. Організація безготівкових розрахунків, вимоги до їх проведення, сфера використання. Форми безготівкових розрахунків: розрахунки платіжними дорученнями, вимогами-дорученнями, чеками. Вексельна форма розрахунків. Клірингові розрахунки. Особливості розрахунків за надання факторингових послуг підприємствам. Електронні гроші.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст, значення для забезпечення ефективної господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій за розрахунками. Санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

#### *Тема 1.3 Активи підприємства: формування та оцінка*

Активи підприємства: поняття та класифікація. Поняття необоротних активів, класифікація та оцінка. Види вартості. Порядок нарахування амортизації.

Суть оборотних активів, склад і структура. Значення оборотних активів в забезпеченні кругообігу коштів підприємства. Методи визначення потреб в оборотних коштах. Метод прямого обчислення потреби в оборотних коштах. Поняття норм і нормативів оборотних коштів. Економічний метод обчислення потреби в оборотних коштах.

Структура джерел формування необоротних та оборотних активів підприємства. Оцінка ефективності використання активів підприємства.

#### *Тема 1.4 Капітал підприємства: оптимізація та управління*

Поняття капіталу, визначення та класифікація. Систематизація видів капіталу підприємства за основними класифікаційними ознаками. Основні принципи формування капіталу підприємства. Управління формуванням власного капіталу. Характеристика джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства. Управління формуванням залученого капіталу. Концепція вартості капіталу як важлива передумова ефективного управління. Фінансовий важіль як механізм управління капіталом підприємства. Оптимізація структури капіталу.

#### *Тема 1.5 Формування та використання прибутку*

Визначення та класифікація доходів і витрат підприємства, їх вплив на формування фінансового результату діяльності підприємства. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Економічний зміст прибутку.

Валовий прибуток: поняття, порядок формування, визначення факторів впливу. Формування собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) та її вплив на прибуток-Установлення цін на продукцію й формування прибутку. Фінансовий результат від операційної діяльності підприємства: порядок формування, визначення факторів впливу. Визначення фінансового результату до оподаткування, порядок розрахунку. Порядок визначення, розподілу і використання чистого прибутку підприємства.

Економічні методи регулювання розподілу й використання прибутку. Прогнозування та планування прибутку підприємства. Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Визначення показників прибутковості підприємства.

#### *Тема 1.6. Оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання*

Економічна суть фінансового стану підприємств та його місце в управлінні підприємством. Методика оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.. Характеристика система фінансових коефіцієнтів. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Поняття платоспроможності, ліквідності, фінансової автономії та стійкості підприємства. Показники та фактори стабільного фінансового стану підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

#### *Тема 1.7 Кредитування підприємств*

Особливості кругообігу коштів підприємств як передумова кредитних відносин.

Форми і види кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Визначення потреб у кредитних ресурсах. Банківський кредит - основна форма залучення підприємствами позичкових коштів. Принципи кредитування. Об'єкти кредитування та їхні характеристики. Раціональні межі кредитування. Кредитоспроможність підприємства та її показники. Банківський контроль у процесі кредитування. Гарантії своєчасності та повноти сплати кредиту. Кредитна заявка. Зміст кредитного договору та порядок укладення. Методи перевірки забезпечення кредиту. Позичкові рахунки. Позичковий процент, критерії його диференціації і джерела сплати. Залучення банками тимчасово вільних коштів підприємств. Товарний кредит, умови його отримання та погашення підприємствами.

#### *Тема 1.8 Фінансовий контролінг*

Контролінг як міжфункціональний напрям управлінської діяльності. Зміст та завдання фінансового контролінгу. Види фінансового контролінгу, інформаційна база. Сфери дії: бюджетування; стратегічне, поточне планування, та податкове планування, інформаційне забезпечення та координаційна діяльність, управлінський облік, страхування, фінансова діагностика, інвестор-релейшнз, управління ризиками та внутрішній контроль.

Стратегічне та поточне планування як складові елементи фінансового контролінгу. Фінансовий план та порядок його складання. Характеристика стадій фінансового планування. Досягнення оптимальної узгодженості рівня розвитку та прибутковості підприємства. Координація окремих підсистем управління й оптимізація фінансових рішень і збільшення вартості компанії.

### **Модуль 2. Податкова система й оподаткування**

#### *Тема 2.1. Податки. Податкова система і податкова політика*

Податки в системі доходів державного бюджету. Поняття податків та інші форми платежів до бюджету: плата, внески, відрахування, збори. Визначення податків, їх характерні ознаки та функції. Елементи податку: суб'єкт (платник) і носій, об'єкт оподаткування, джерело сплати, одиниця оподаткування, податкова ставка і квота. Методи побудови податкових ставок. Класифікація податків. Види прямих податків. Види непрямих податків.

Поняття податкової системи, її структурна побудова. Принципи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу ВВП. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

Поняття податкової політики та її напрямки. Ефективність та дієвість податкових інструментів, характеристика їх впливу на соціально-економічний розвиток. Податковий вплив на ціни.

#### *Тема 2.2 Податок на прибуток*

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств та організацій. Варіанти прибуткового оподаткування підприємств та організацій: податок на дохід і податок на прибуток. Податок на прибуток підприємств як форма корпоративного прибуткового оподаткування. Платники і ставки податку на прибуток з числа резидентів та нерезидентів. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення прибутку як об'єкта оподаткування, його економічний зміст і кількісна визначеність. Порядок формування доходів для цілей оподаткування. Структура доходів окремих категорій платників. Витрати підприємств для визначення прибутку. Амортизаційні відрахування як специфічні витрати.

#### *Тема 2.3 Податок з доходів фізичних осіб*

Оподаткування доходів фізичних осіб як форма індивідуального оподаткування та у системі оподаткування населення. Основи оподаткування доходів фізичних осіб. Характеристика платників податку. Характеристика об'єктів оподаткування. Загальний оподатковуваний дохід. Податкові соціальні пільги порядок їх надання фізичним особам. Ставки податку на доходи фізичних осіб. Оподаткування доходів від надання нерухомості в оренду. Оподаткування доходів, отриманих за договорами довгострокового страхування життя та недержавного пенсійного страхування. Оподаткування операцій з продажу об'єктів нерухомого і рухомого майна.

#### *Тема 2.4 Податок на додану вартість*



Сутність податку на додану вартість, його розвиток. Передумови впровадження ПДВ в Україні. Податок на додану вартість як ціноутворюючий фактор. Методика включення податку в ціну. Порядок реєстрації платником ПДВ. Об'єкт оподаткування, його визначення у різних галузях. Пільги по ПДВ, їх направленість та дія. Порядок обчислення податку на додану вартість. Два методи обчислення податку: нетто податок і сальдовий, їх характеристика і передумови використання. Облік податку у платників. Податкові зобов'язання та податковий кредит при обчисленні податку на додану вартість. Особливості визначення податкового зобов'язання та кредиту.

#### *Тема 2.5 Акцизний податок*

Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Особливості акцизного оподаткування в Україні. Поняття акцизу. Суб'єкти та об'єкти акцизного податку. Платники акцизного податку. Методика обчислення сум акцизного податку, що підлягають сплаті до бюджету. Порядок включення акцизного податку у ціну товарів. Пільги по податку. Специфіка оподаткування акцизним податком алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Особливості оподаткування акцизним податком транспортних засобів, нафтопродуктів. Особливості маркування підакцизних товарів.

#### *Тема 2.6 Митно-тарифне регулювання*

Основи митної справи. Митна територія та митний контроль, ввезення, вивезення та транзит товарів, митна декларація і декларанти. Мито як джерело доходів бюджету, митна політика. Митне оформлення. Митна декларація, порядок її подання. Контроль митних органів за сплатою митних платежів юридичними особами. Види мита. Визначення митної вартості, її достовірності. Методи визначення митної вартості товарів. Метод визначення митної вартості. Визначення митної вартості на основі віднімання та додавання вартості. Резервний метод визначення митної вартості. Порядок обчислення суми мита. Контроль за своєчасність перерахування суми мита до бюджету.

#### *Тема 2.7 Спеціальні податкові режими*

Порядок визначення кола суб'єктів спрощеної системи оподаткування з числа юридичних та фізичних осіб. База оподаткування за спрощеною системою. Ставки спрощеної системи оподаткування. Особливості сплати інших податків суб'єктами спеціального режиму оподаткування. Порядок нарахування та перерахування податку. Порядок видачі свідоцтва про право сплати єдиного податку. Штрафні санкції за порушення порядку нарахування та сплати єдиного податку. Умови переходу суб'єктів малого бізнесу на спрощену систему оподаткування. Порядок видачі свідоцтва про сплату єдиного податку. Своєчасність подання розрахунку.

#### *Тема 2.8 Майнове оподаткування*

Склад місцевих податків та зборів і порядок їх стягнення. Суть майнового оподаткування та характеристика його основних форм. Майнове оподаткування і його значення в сучасних умовах. Види майнового оподаткування. Склад податку на майно: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плата за землю. Платники, об'єкти оподаткування, ставки податків, терміни сплати і порядок зарахування до бюджету. Податкова звітність. Порядок надання пільг. Перспективи запровадження в Україні.

Порядок справляння туристичного збору, зборів за паркування автомобілів та за провадження окремих видів господарської діяльності.

#### *Тема 2.9 Ресурсне оподаткування*

Основи ресурсного оподаткування. Принципи встановлення плати за ресурси. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів. Лісовий дохід, його сутність і призначення. Види лісового доходу. Строк сплати за воду та звітність платників. Плата за розробку корисних копалин (мінеральні ресурси), її платники. Перелік ресурсів, за які стягується плата. Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угод і регулювання розміщення виробництва та населення в регіональному розрізі. Форми плати за землю: орендна плата та земельний податок. Основи побудови земельного податку: платники, об'єкт оподаткування, ставки.

## Тема 2.10 Екологічний податок

Екологічний податок. Платники податку, об'єкт та база оподаткування. Ставки податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення. Ставки податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти; за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах; за утворення радіоактивних відходів. Порядок обчислення податку, подання податкової звітності та сплати податку.

### 3. Засоби діагностики успішності навчання

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю: усна відповідь; доповнення, запитання до того, хто відповідає; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття; розв'язання фінансових задач, формування аналітичних висновків; письмові завдання (тестові, модульні контрольні роботи); самостійне опрацювання тем; систематичність роботи на семінарських та практичних заняттях, активність під час обговорення проблемних питань; підготовка тез доповіді на студентську науково - практичну конференцію або виконання індивідуального науково-дослідного (практичного) завдання.

### 4. Форма підсумкового контролю успішності навчання *залік*

#### 5. Рекомендовані джерела

##### Базові

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
4. Податкова система: навч. посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402с.
5. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 2018. - 292 с.

##### Допоміжні

1. Зянько В.В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Частина 1 / Зянько В. В., Фурик В.Г., Вальдшміт І.М. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 126 с.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій та інструкція із його застосування, затверджені наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 // <https://zakon.rada.gov.ua/rada.kiev.ua/laws>.
3. Податкова система: конспект лекцій з дисципліни «Податкова система», [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання / уклад. Гречко А.В.– К., 2018. – 171 с.
4. Слободянюк, Н.О., Янковський, В.А. С 48 Податкова система: мет. рек. для пров. практичних занять [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / Слободянюк Н.О. : М-во освіти і науки України. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. – 85 с.
5. Лень В.С., Гливенко В. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб. / Лень В.С., Гливенко В. — К. : ЦНЛ, 2018. — 608 с.
6. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / Г. О. Партин, Р. І. Задерецька ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. — 232 с. : табл. — Бібліогр.: с. 205—207 (38 назв). — ISBN 978-617-607-401-4
7. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О. О. Терещенко, Н. Д. Бабяк. — К. : КНЕУ, 2013. — 407 с.

##### Додаткові ресурси

1. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України <http://sfs.gov.ua/nk/>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>



